ואידך אי מהתם איכא למימר חזה ושוק של תודה [א] ואידך אמר קרא לך יהיה הוסיף לך הכתוב הויה אחרת בבכור ואידך [ב] [א]הא מהתם איכא למימר האי יהיה לך [א]לימד על בכור בעל מום שנותנו לכהן [ו]שלא מצינו לו בכל התורה כולה ואידך [ג] אמר ובשרם אחד תם [ד] ואחד בעל מום ואידך ובשרם דהני בכורות דכולהו ישראל קאמר: נולד לו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל י"ב חדש [ה]: איבעיא להו היכי קאמר נולד לו [ו] בתוך שנתו רשאי לקיימו כל י"ב חדש ולאחר שנתו נמי שלשים [ז] או דלמא היכא דנולד בו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש ותו לא והיכא דנולד [ח] לו אחר שנתו אינו רשאי לקיימו אלא שלשים [ט] ת"ש דתניא [ב]בכור בזמן הזה עד שלא נראה להראותו לחכם רשאי לקיימו שתים ושלש שנים ומשנראה להראותו לחכם [ג]נולד לו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש אחר שנתו אינו רשאי לקיימו אפילו יום אחד ואפילו שעה אחת אבל מפני השבת אבידה לבעלים אמרו רשאי לקיימו שלשים יום ועדיין תיבעי לי שלשים יום אחר שנתו או דלמא קודם שנתו ת"ש [ג]נולד לו מום בחמשה עשר יום בתוך שנתו משלימין לו חמשה עשר יום אחר שנתו ש"מ מסייע לרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר נותנין לו שלשים יום משעה שנולד בו מום איכא דאמרי א"ר אלעזר מנין לבכור שנולד בו מום בתוך שנתו שנותנין לו שלשים יום אחר שנתו שנאמר [1]לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה [י] איזו הן ימים החשובין שנה הוי אומר אלו שלשים יום מיתיבי נולד לו מום בחמשה עשר יום בתוך שנתו משלימין לו חמשה עשר יום אחר שנתו השלמה אין מיהבא לא תיובתא דרבי אלעזר תיובתא:

מתני' [ג]השוחט (א) את הבכור ומראה את מומו [ד]ר' יהודה מתיר רבי מאיר אומר [ה]הואיל ונשחט שלא ע"פ מומחה אסור [ו]מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר [יא] וישלם מביתו:

גמ' [ז]אמר רבה בר בר חנה בדוקין שבעין דכולי עלמא לא פליגי דאסור מפני שהן משתנין לא נחלקו אלא במומין שבגוף דרבי מאיר סבר גזרינן מומין שבגוף אטו דוקין שבעין ורבי יהודה סבר לא גזרינן מומין שבגוף אטו דוקין שבעין תניא נמי הכי השוחט את הבכור ומראה את [יב] מומיו ר' יהודה אומר בדוקין שבעין אסור מפני שהן משתנין במומין שבגוף מותר מפני שאין משתנין רבי מאיר אומר אחד זה ואחד זה אסור מפני שהן משתנין מפני שהן משתנין סלקא דעתך מומין שבגוף מי משתנין אלא מפני המשתנין אמר רב נחמן בר יצחק

מתני'

ואידך. דמפיק מובכרס יהיה לך וגו' ההוא ודאי כחזה ושוק דתודה מישתעי אלא שני ימים נפקא ליה מיהיה לך דמשמע הויה אחרת לבר מזו: **שלא מצינו בכל התורה כולה.** שיתננו לכהן אלא מרבויא דהאי [יג] יהיה לך נפקא: **ואידך.** דמפיק מיהיה לך שני ימים ולילה אחת בכור בעל מום שניתן לכהן מובכרס יהיה לך נפקא לשון רבים משמע אחד תם ואחד בעל מום: **ואידך ובשרם.** לא משמע אלא תמימים והא דנקט לשון רבים לאבכורות דכולהו ישראל קאי: **ולאחר שנתו נמי שלשים יום.** אף על גב (ב) דמום בתוך שנתו נולד טובא: **כל י"ב חדש.** עד שיהו לו שנים עשר חדש משנולד [יד]: **היכא דנולד בו מום לאחר שנתו.** רשאי לקיימו שלשים יום משנולד המום דלאחר שנתו דמתני' ה"ק ואם לאחר שנתו נולד המום יקיימנו שלשים יום: **בזמן הזה.** שאין תם ראוי לכלום: **עד שלא נראה להראותו לחכם.** שלא נפל בו מום (ג) אחר שנתו: **אינו רשאי לקיימו אפילו יום אחד.** וקס"ד אנולד בו מום בתוך שנתו קאי וקתני אבל מפני השבת אבידה לבעלים דהיינו כהן דשמא אם ביד ישראל הוי האי בכור לא משכח כהן למיתבי ליה ואי שהיט ליה יסריח הבשר אמרו רשאי לקיימו ל' יום ואי לא משכח כהן שוחטו ומולחו עד שימצא כהן. אלמא ל' יום דקאמר אנולד מום בתוך שנתו קאי: (ד) **עדיין תיבעי.** דברייתא גופה איכא לספוקא דאיכא למימר הא דקתני לאחר שנתו אין רשאי לקיימו כו' הכי קאמר נולד בו לאחר שנתו אין רשאי לקיימו כו' ועלה קאי אבל מפני השבת אבידה כו': **או דלמא קודם שנתו.** כלומר אם נולד מום קודם שנתו נמי קאמר ללאחר שנתו שלשים יום: **משלימין לו ט"ו אחר שנתו.** אלמא ל' יום דקתני מתני' אנולד בו מום לאחר שנתו קאי דאי נולד המום בתוך שנתו אפילו יום אחד ליכא למימר דניתב ליה אחר שנתו שלשים יום דלית ליה אלא השלמה כדקתני בברייתא ושמעינן מינה דאי בתוך שנתו נולד המום חדש או [טו] חדשים רשאי לקיימו עד שנתו דהא כתיב שנה ואי לאחר שנה נולד מום או קרוב לסיום שנתו יהבינן ליה שלשים יום משנולד המום: **נותנין לו שלשים יום.** אם נולד מום אחר שנתו: **שנה בשנה.** שתי שנים משמע. שלשים יום בשנה חשובין שנה לדברי הכל בפירקא קמא דר"ה השנה (דף י:): **השלמה אין מיהבא לא.** מיהבא שלשים יום שלימים לא יהבינן: **מתני' והראה** (ז) **מומו.** לאחר שחיטה ונמצא קבוע: **גמ' דוקין.** טייל"א כמו הנוטה כדוק שמים (ישעיה מ): **משתנין.** מפני לער מיתה משתנה העין ואף על גב דהשתא מיתחזי קבוע לא הוה חזי ליה מחיים הוה מיתחזי עובר: **שבגוף.** כגון נסדקה אזנו: **מפני המשתנין.** כלומר מפני דוקין שבעין שמשתנין [טז] גזירה למומין שבגוף אף על פי שאין משתנין:

שלא מצינו לו בכל התורה כולה. פי' בקונטרס שיתננו לכהן אלא מריבויא [יז] לפירושו [ו]כן יכול לומר בכל דרשות ומפרש ר"י דהכי קאמר שלא מצינו לו בכל התורה כולה [יח] שיתננו [ח]כולה כיוצא בזה דחטאת ואשם שהם לכהן כשקריבין למזבח אם הוממו שהמזבח מפסיד חלקו מפסיד גם [יט] לכהן אבל בכור אפילו בעל מום דכהן הוא וכן(ט) ההיא דפרק שתי מדות (מנחות דף לא:) גבי נסכים לכבש האחד זה אחד עשר של מעשר שלא מצינו לו בכל התורה כולה שיהא טפל חמור מן העיקר [כ][י]דהוה מצי למימר אחד עשר של מעשר יוכיח כדמשני אמותר מפסח וכן בשבת בפ' אמר ר' עקיבא (דף פג:) זה היסטו של זב שלא מצינו בכל התורה כולה לטומאה המסטת תטמא:

ואידך ובשרם דהני בכורות דכולהו ישראל קאמר. בסוף איזהו מקומן (זבחים דף נו.) משני רבי ישמעאל מבשרם דהנך [כ][בכורות] קאמר משמע [כא] רוצה לומר דקאי אבכור שור וכשב ועז דכתיב לעיל מיניה ושיטה אחרינא הוא וא"ת [כב] והא תנא לא דריש מידי מובשרם לשון רבים ובסוגיא דהתם לעיל (שם דף נו:) דריש ר' יוסי הגלילי דמו לא נאמר אלא דמם חלבו לא נאמר אלא חלבם לימד על בכור ומעשר שטעונין מתן דמים ואמורין למזבח וי"ל דפלוגתא היא בר"פ בית שמאי זבחים (דף לז.) ורבי ישמעאל נפקא ליה מדם זבחיך ישפך:

עד שלא נראה להראותו לחכם. פי' בקונטרס שלא נפל בו מום וקשה מאי רשאי לקיימו שתים ושלש שנים על כרחיך יקיימנו ודוחק לפרש רשאי לשון חייב כי ההיא דערכין (דף כח:) [ל]דמקדישין אותו הקדש עילוי כמה אדם רוצה ליתן בקרבן זה לעשותו עולה אע"פ שאינו רשאי דפירושו כמו אע"פ שאינו חייב והוה מצינן לפרש דנקט רשאי לקיימו כלומר ואין זקוק לכונסו לכיפה אע"ג דשאר קדשים שהקדיש והחרים בזמן הזה אמרינן בפ"ק דע"ז (דף יג.) בהמה תעקר דנועל דלת בפניה והיא מתה מאיליה אבל היה משמע דאם היה רוצה לכונסו לכיפה כונסו ומעשים בכל יום שמשמרים אותם עד שיפול בהם מום ונראה לפרש עד שלא נראה להראותו לחכם שלא נזדמן לו חכם אחר שנפל בו מום שאין זקוק להוליכו [כג] במקום רחוק למקום שהחכם שם:

מפני השבת אבידה לבעלים. פי' בקונטרס דהיינו כהן דזימנין דלא משכח כהן למיתבא ליה ואם ישחטנו מיד יסרח לפיכך רשאי לקיימו שלשים יום אחר שנתו ואומר רבי דמיירי ביד כהן וא"ל עכשיו לבשר ונתנו לו חכמים זמן ל' יום אבל ישראל לעולם ממתין עד שימצא כהן:

רבי מאיר סבר גזרינן מומין שבגוף כו'. ואומר רבי דאע"ג דאמרינן בריש אף על פי (כתובות דף נז.) דהלכה כרבי מאיר בגזירותיו הך דהכא קרי ליה בסמוך קנסא דקא קניס ר' מאיר ובשאלתות דרב אחאי פירש דהלכה כמותו דוקא בגזירותיו ולא [כד] בקנסא ופסקו דאין הלכה כמותו בההיא דמעוברת חברו ומינקת חברו דקאמר רבי מאיר יוציא ולא יחזיר עולמית [כה](מ)וסוגיא דשמעתין בריש החולץ (יבמות דף לו.) דלא כר' מאיר וכן סוגיא דשמעתין כרבי יהודה [נ]דלרבי מאיר קנסינן בכולהו מפני המשתנין ובסמוך דקאמר לימא תנן סתמא כרבי מאיר הא משני דילמא בדוקין שבעין ודברי הכל וכן הוא אמת ומתוך כך פוסק רבי דלא כרבי מאיר דקנים בשטר שיש בו רבית דאין גובה לא את הקרן ולא את הרבית (ב"מ דף עב.)(ס):

מסורת הש"ס

א) ל"ל לאי, ב) [שבת פג: וש"נ], ג) ביצה כו., ד) לקמן לו., ה) [ביצה כו. ע"ש], ו) ותמלת ל"ק, ז) נ"ל לא כן עיין ל"ק, ח) נ"ל לכהן וגירסא ל"ק בכל התורה כולה כיוצא בזה שיתננו כולה לכהן דחטאת כו', ט) [וע' תוס' זבחים לו: ד"ה שלא], י) עי' רש"א, כ) ל"ק, ל) נ"ל דאומדין אותו הקדש כמה אדם כו' ל"ק וע"ש, מ) נ"ל דסוגיא, נ) [נ"ל כר"י דאמר נ"מ דאתוספי שהדי תשמע דלא איכא שהדי דלא ליסתני ממכינן עלייהו ולר"מ קנסינן כו' ל"ק ועי' באשרי], ס) [וע"ע תוס' יבמות לו. ד"ה מי וכ"ק לי: ד"ה וחכמים וכ"מ עב. ד"ה קונסין וכ"ב לד: ד"ה ומכ"ל ונמים קב. ד"ה אמר ר"ע].

הגהות הב"ח

(א) במשנה השוחט הבכור כצ"ל ותיבת את נמחק: (ב) רש"י ד"ה ולאחר שנתו וכו' אע"ג דנולד המום בתוך שנתו טובא: (ג) ד"ה עד שלא נראה וכו' בו מום הס"ד ואח"כ מ"ה אחר שנתו אינו רשאי לקיימו אפילו יום אחד אבל מפני השבת אבדה וכו' וקס"ד אנולד: (ד) ד"ה ועדיין וכו' דהכי קאמר נולד לו מום לאחר:

לעזי רש"י

טייל"א. קרום על העין שמצמצם את הראייה.

מוסף רש"י

השוחט את הבכור. קודם שהתירו חכם ואחר כך הראה את מומו לחכם (ביצה כז.).

שיטה מקובצת

א] תודה מה תודה ליום ולילה אף בכור ליום ולילה: ב] על תיבות הא מהתם איכא למימר נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: ג] תיבת אמר נמחק: ד] ואחר בעל מום עי' בתוס' לקמן (דף לג ע"ב): ה] חדש כו': ו] לו מום בתוך: ז] שלשים יום או: ח] דנולד בו מום אחר שנתו: ט] שלשים יום (או): י] בשנה איזהו אלו הן: יא] יקבר עיין בתוס' (דף לג ע"ב): יב] את מומו ר' יהודה: יג] והאי לך יהיה נפקא: יד] משנולד המום הס"ד: טו] או שלשה חדשים: טז] שמשתנין גזרינן למומין: יז] מריבויא ולפירושו יכול לומר כן בכל: יח] תיבות שיתננו כולה נמחק: יט] גם הכהן אבל: כ] העיקר פי' דמעשר עצמו אין טעון נסכים ואחד עשר טעון נסכים והא דלא פריך מינה בריש איזהו מקומן גבי הא דקאמר לא מצינו טפל חמור מן העיקר דהוה מצי לשנויי אחד עשר של מעשר שלמים הוא כדמשני אמותר הפסח וכן: כא] משמע שרוצה לומר: כב] וא"ת דהאי תנא תיבת והא נמחק: כג] למקום רחוק מקום שהחכם שם: כד] ולא בקנסותיו: כה] עולמית דסוגיא דשמעתין:

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"א מהל' בכורות הלכה ג:
יד ב מיי' פ"א מהלכות בכורות הל' יא סמג עשין קמה טוש"ע י"ד סימן שו סעיף ט:
טו ג מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעי' ח:
טז ד מיי' פ"ג מהלכות בכורות הל' ד סמג עשין ריא טוש"ע י"ד סי' שי סעיף א:
יז ה מיי' שם הלכה ו וסמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

תורה אור השלם

1. לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְשָׁנָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אַתָּה וּבֵיתֶךָ:
דברים טו כ

רבינו גרשום

זו ויום משנה וו היינו ב' ימים מיכן שנאכל לשני ימים: איכא למימר בחזה ושוק של תודה. והיינו נמי שלמים ואינו נאכל אלא ליום ולילה: ורב. הדר כתיב בסיפיה דקרא לך יהיה הוסיף לך הכתוב הויה אחרת בבכור. כלומר יום אחד יותר מתודה: שלא מצינו בכל התורה דבכור בעל מום לכהן אלא מהכא: ובשרם. דהני בכורות קאמר [א] אך בכור כשב או בכור עז וגו' מתמימים ולא מבעלי מומין: עד שלא נראה להראותו לחכם. כלומר קודם שיפול בו מום רשאי לקיימו ב' או ג' שנים אם אין שם כהן: ומשנראה להראותו. כלומר כשנפל בו מום אבל מפני השב אבדה לבעלים אמרו רשאי לקיימו ל' יום דבין כך ובין כך שמא יבא כהן שאם ישחטנו קודם שמא יסריח קודם שיבא כהן: ועדיין תבעי לך ל' יום. דנולד לו מום בתוך שנתו או לאחר שנתו דודאי היכא דנולד לו לאחר שנתו יכול לקיימו עד ל' אבל אם נולד לו מום קודם אם יוכל לקיימו כל שנתו ושוב ל' משלימין לו חמשה עשר יום אחר שנתו אלמא דנותנין לו ל' אחר מומו ולא ל' אחר שנתו כשנפל בו מום בתוך שנתו: אבל אם נולד בו מום לאחר שנתו נותנין לו ל' אחר שנתו. ואם נולד בו מום בתחלת שנתו נותנין לו כל שנתו ולא יותר: משעה שנולד בו מום. אם נולד בו מום בסוף שנתו: השלמה אין מיתבא לא. כלומר דלא יהבינן ליה לאחר שנתו כלום: השוחט את הבכור ומראה את מומו. (למימרא) [כלומר] לאחר ששחטו: ר' יהודה מתיר. הואיל ומראו לחכם: ר' מאיר אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה. כלומר הואיל ולא הראהו קודם שחיטה אע"פ שמראה לו לאחר שחיטה והוי מום קבוע אפילו הכי קניס רבי מאיר דאסור: בדוקין שבעין. אם מראה אותם לאחר שחיטה דברי הכל אסור. מפני שהן משתנין לאחר מיתה: אלא אימא מפני המשתנין. דוקין שבעין דקניס מומין שבגוף דלא משתני אטו

א) בד' רבינו כאן כמו מנחות דף נ. וכפרש דהני בכורות קאמר ועי' תוס' כאן ד"ה ואידך.